

τῆς κιονοστοιχίας αὐτῆς ἀπετελεῖτο ἐκ δύο τεμαχίων. Τὸ πλάτος τῆς στοᾶς ἦτο 14.80 μ.

Ἡ μορφή τῆς προσόψεως δὲν ἐξηκριβώθη διὰ τῶν τότε ἔρευνῶν. Εὐρέθησαν ὅμως δωρικοὶ ἡμικίονες, τρίγλυφοι καὶ γείσα εἰς τὸν χώρον τῆς προσόψεως, φυλασσόμενοι σήμερον εἰς τὰς ἀποθήκας τῆς Ἐφορείας Ἀρχαιοτήτων. Τὸ μέγεθος τῶν ἀρχιτεκτονικῶν αὐτῶν μελῶν συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως, ὅτι ἀνήκουν εἰς τὸν ὄροφον τῆς στοᾶς. Εἰς τοῦτο ἄλλωστε, ὅτι ἡ στοὰ ἦτο διώροφος, ὁδηγεῖ καὶ τὸ μεγάλο πάχος τοῦ ὀκταγώνου κίονος.

2. **Κάστρον Μυτιλήνης.** Εἰς τὸ Κάστρον τῆς Μυτιλήνης συνεχίσθησαν αἱ ὑπὸ τοῦ Σ. Χαριτωνίδου ἀρξάμεναι στερεωτικαὶ ἐργασίαι εἰς τὸν μεγάλον πύργον (Donjon). Ἀποκατεστάθη τὸ δάπεδον τοῦ προστώου τῆς πυριτιδαποθήκης, τὰ δάπεδα τῶν δωματίων αὐτῆς καὶ ἀνεστηλώθη κατὰ τὸ ἡμισυ τοῦ ὕψους ἡ ἑλικοειδῆς κλίμαξ, ἡ ὁδηγοῦσα εἰς τὰ τεῖχη. Ἐργασίαι συντηρήσεως τῶν τειχῶν ἐγένοντο εἰς διάφορα σημεῖα τοῦ κάστρου.

3. **Παπιανά, ναὸς Σωτήρος.** Τοῦ ἱστορημένου ναοῦ τοῦ Σωτήρος εἰς Παπιανά (βλ. ΑΔ 18 (1963): Χρονικά, σ. 271), ἐγένετο ἀνακατασκευὴ τῆς κατεστραμμένης στέγης, ἀποξύλωσις τῶν στασιδίων, τὰ ὅποια ἦσαν προσηλωμένα ἐπὶ τῶν τοιχογραφιῶν, καὶ καθαρισμός. Ἐξωτερικῶς καθαρὰ ἐπίσθη τὸ παλαιὸν ἐπὶ τοῦ ναοῦ στηριζόμενον ὀστεοφυλάκιον καὶ ἀνεσκάφη ὁ περίξ τῆς ἀψίδος χώρος διὰ τὴν ἀποχέτευσιν τῶν ὀμβρίων ὑδάτων.

4. **Μόλυβος.** Ἐγένετο εἰς Μόλυβον ἐπισκευὴ τῆς στέγης τῆς τοιχογραφημένης οἰκίας Γιαννάκου.

5. **Μέσα.** Εἰς Μέσα, εἰς τὸν κόλπον τῆς Καλλονῆς, ἐγένετο καθαρισμός τοῦ ναοῦ ἀπὸ τῆς ὑδροχαροῦς βλαστήσεως καὶ τῆς ἰλύος.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΧΡ. ΠΕΤΡΑΚΟΣ

Β'. ΧΙΟΣ

1. ΣΤΕΡΕΩΣΙΣ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

Παναγία ἡ Σικελιά (Πί ν. 405 α - β)

Πρὸς προστασίαν τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας τῆς Σικελιάς ἐπανεκτίσθη ὁ τοίχος τοῦ περιβόλου, στηριχθεὶς ἐπὶ τῶν παλαιῶν θεμελιῶν καὶ ἀχθεὶς μέχρι τοῦ ὕψους τοῦ πρὸς Δ. σφζομένου ἀύλογύρου τῆς ἐκκλησίας. Ὁ ναὸς ἀπὸ Ν. προεφυλάσσετο ἀπὸ ὑψηλοῦς βράχους ἐπενδεδυμένους δι' ἰσχυρῶν τοίχων, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶχον κτισθῆ κελλία. Οὕτως ἡ προστασία τοῦ ναοῦ ἀπὸ Ν. ἦτο πληρεστέρα. Ἡ ἐπένδυσις αὐτὴ κατέπεσεν εἰς τινα ση-

μεῖα καὶ τὰ ὑπέρανω αὐτῶν κτήρια θὰ ἐκρημνίζοντο ἐπὶ τοῦ ναοῦ μὲ δυσαρέστους συνεπείας. Αἱ ἀποκεκολλημέναι ἐπενδύσεις συνεπληρώθησαν εἰς τὰ πλέον σαθρὰ τμήματά των καὶ ἀπεφεύχθη ὁ κίνδυνος τῆς καταρρεύσεως. Ὑπολείπονται ὅμως πολλαὶ ἐργασίαι, μέχρις οὗ ὁ περίβολος ἀποκατασταθῆ καὶ καταστῆ ἀκίνδυνος διὰ τὸν ναόν, ἀποδοθῆ δὲ συγχρόνως εἰς τὸ περιβάλλον ἢ μνημειώδης μορφή του. Εἰς τὸ ὕψος τῆς ἐπενδύσεως ταύτης εἶχον κτισθῆ κελλία.

Κάστρον Χίου

α) Συνεπληρώθη ἡ ὑπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀρξάμενη ἐπένδυσις τοῦ δυτικοῦ πύργου, ἥτις εἶχεν ἀφαιρεθῆ μετὰ τὴν μικρασιατικὴν καταστροφήν ὑπὸ τῶν ἐγκατασταθέντων παρὰ τὴν τάφρον προσφύγων, καὶ συνεδέθη μετὰ τῶν ἐκατέρωθεν παλαιότερον ἐπενδεδυμένων τμημάτων αὐτοῦ.

β) Συνεχίσθη καὶ ἐπέτος ἡ συντήρησις τοῦ ἐξωτερικοῦ τείχους, τὸ ὅποσον ἐνώνει τοὺς δύο προμαχῶνας, τὸν δυτικὸν καὶ τὸν τοῦ Ζήνωνος. Κατὰ τὴν πρόοδον τῶν ἐργασιῶν διεπιστάθη, ὅτι ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς πλευρᾶς τοῦ τείχους εἶχον ἀφαιρεθῆ οἱ λίθοι εἰς μέγα βάθος. Ἐγένετο ἀποχωμάτωσις (Πί ν. 405 γ), συνεπληρώθησαν τὰ ἐλλείποντα τμήματα (Πί ν. 405 δ) καὶ συνεδέθησαν αἱ δύο ἐπιφάνειαι τοῦ τείχους δι' ἄμασβεστου. Ἐν συνεχείᾳ ἐπὶ τοῦ τείχους ἐτοποθετήθησαν «ζωνάρια» εἰς μήκος 60 μ. Ἡ τοποθέτησις τῶν «ζωνारीων» ἐξασφαλίζει τὸ κατὰστρωμα τῶν ἐπιπέδων.

γ) Αἱ ἐργασίαι ἐπεξετάθησαν καὶ εἰς τὸν προμαχῶνα τοῦ Ζήνωνος, κατὰ τὴν περίμετρον τοῦ ὁποίου εὐρίσκονται δέκα ἐννέα κανονιστάσια μετ' ἰσαριθμῶν πυλίδων, φωταγωγῶν καὶ ἀναφωτῶν. Τῶν πλείστων κανονιστάσιων αἱ στοαὶ, βάθους 5 μ., ἔχουν ὑποστῆ σοβαρὰς καταστροφᾶς καὶ εἰς τινα ἔχει ὑποστῆ σοβαρὰς ζημίας καὶ ἡ καθέτως πρὸς τὰς στοὰς διήκουσα καὶ ἀνέχουσα τὸν προμαχῶνα μακρὰ σήραξ. Ἡ μεγάλη καταστροφή εἰς τὰ κανονιστάσια ἐγένετο κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον καὶ τὴν γερμανικὴν κατοχὴν, ὅτε οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως, ἔχοντες ἀνάγκην χειρομύλων, ἀνεκάλυψαν τοὺς σκληροὺς λίθους τῶν στοῶν, τοὺς ὁποίους συστηματικῶς ἀπέσπων εἰδικοὶ λιθοξόοι καὶ κατεσκευάζον ἐξ αὐτῶν τοὺς σωτικούς διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην χειρομύλους διὰ τὴν ἄλεσιν τῶν σιτηρῶν. Τὸ πλέον κατεστραμμένον κανονιστάσιον, τὸ ὅποσον ἠπεῖλει μὲ κατάρρευσιν τὸν προμαχῶνα εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, ἦτο τὸ εἰκονιζόμενον εἰς τὸν Πί ν. 405 ε' κατέχει τὴν σπονδυλικὴν στήλην τοῦ προμαχῶνος καὶ τὸ νευραλγικώτερον σημεῖον τῆς περιμέτρου του, διότι κεῖται εἰς τὸ πλέον εὐπρόσβλητον καὶ ἀπὸ

ξηράς και από θαλάσσης σημειον του φρουρίου, όπως και το δεξιό αυτό κατεστραμμένο κανονιστάσιον. Το ύψος του φωταγωγού και της αναφωτίδος έδωκαν αί παρακειμεναι αναφωτίδες αλλά και το σφζόμενον κατώφλιον της παλαιάς. Ούτω μέ παλαιούς λίθους, έστερεώθη και άνεστηλώθη ή στοά, άποκατεστάθη ή πυλις εις την άρχικην της μορφην (Πί ν. 405 ζ'), πλαισιωθείσα διά παλαιών φωκαϊκών λίθων, και έτοποθετήθη εις την κανονικην της θέσιν ή αναφωτίς.

δ) Σπουδαιοτάτην προσφοράν διά την άξιοποίησιν του φρουρίου άπετέλεσεν ή γενομένη έφέτος προσπάθεια άποχωματώσεως περίξ αυτού, ήτις άπέδωκεν όλόκληρον την τάφρον από του έπάνω Πορτέλλου μέχρι της θαλάσσης. Το άνάλημα της τάφρου άπηλευθερώθη καθ' όλον το μήκος μέχρι της θαλάσσης και οί έντός της τάφρου χώροι, οί χρησιμοποιούμενοι ως άποθέται σκουπιδιών, όρνιθώνες και κήποι, έκαθαρίσθησαν και το τείχος και ό προμαχών της περιφράξεως άπεχωματώθησαν εις βάθος ένδος και πλέον μέτρου. Εις πλείστα σημεία το άνάλημα έχει φθαρή και ή πρώτη φροντίς της Ύπηρεσίας θά είναι ή στερέωσις του.

2. ΤΥΧΑΙΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Από την κόγχην του κατεδαφισθέντος παλαιού ναού του Άγίου Ιωάννου Θεολόγου Άττικής άπειχίσθη βάσις παραστάδος, διαμορφωμένη εις σχήμα λεοντόποδος (Πί ν. 406 ζ') από τον γνωστόν εις Χίον λίθον μέ το όνομα «σιδερόπετρα», διαστάσεων: μήκ. 0,44, βάθ. 0,33 και ύψ. 0,29 μ. Έπί της άνω επιφανείας φέρει τόρμον και μικράν αύλακα μολυβδοχοήσεως. Εις το οικόπεδον της Ένώσεως Μαστιχοπαραγωγών, κατά την διάνοξιν θεμελίων, άνευρέθη και άλλη όμοία βάσις παραστάδος της ίδιας διαμορφώσεως, αλλά καλύτερας έπεξεργασίας, από ύπερυθρον μάρμαρον λατομείου. Ύψος τούτου 0,26, διαστάσεις της άνω επιφανείας 0,34 x 0,18, μήκος της κάτω επιφανείας μετά των όνύχων 0,59 μ. Όμοιον λεοντόποδα μετέφερα από τον Φραγκομαχαλάν εκ της οικίας Βασιλείου Πικούνη. Σφζεται ή βάσις άκε-

ραία μέ όλίγας άμυχάς επί των δακτύλων. Το μάρμαρον, ύπολεύκου χρώματος, έχει καλυφθή από άσβεστοχον έπίστρωμα. Η άνω επιφάνεια έχει διαστάσεις: 0,36 x 0,25 και ή κάτω μετά των όνύχων 0,38 x 0,43 μ. Άλλη όμοία βάσις άπειχίσθη εκ του κατεδαφισθέντος κτηρίου των Παλαιών Φυλακών, όμοίως έξ ύπερύθρου μαρμάρου λατομείου, αλλά εις την βάσιν της άπολεπισμένη ύψος 0,18 μ. Η άνω επιφάνεια, διαστάσεων 0,18 x 0,14 μ., φέρει τόρμον. Δύο μικρότεροι τόρμοι έχουν άνοιγή και εις την κάτω επιφάνειαν. Το μήκος της κάτω επιφανείας μετά των δακτύλων είναι 0,38 μ.

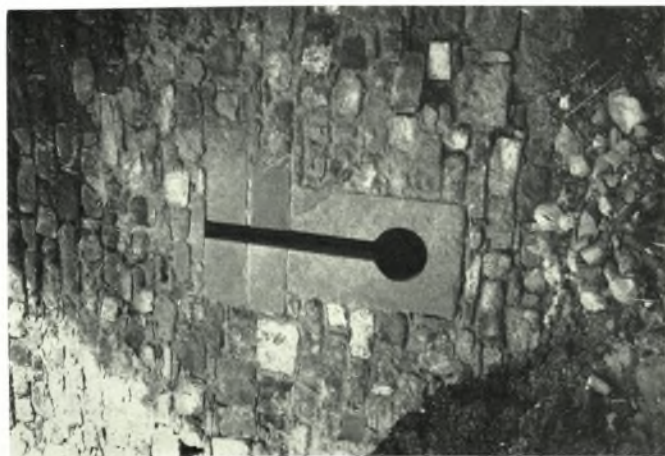
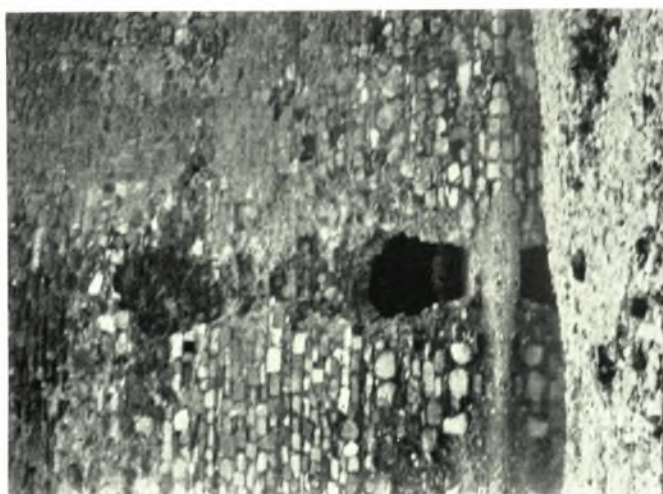
Τους λεοντόποδας, ως διακοσμητικόν στοιχείον, άπαντώμεν και επί ήλιακού ώρολογίου, άνευρεθέντος μεταξύ των ύλικών κατεδαφισθέντος τοίχου παρά τον ναόν της καθολικής Έπισκοπής. Τούτο στηρίζεται επί μικρού βάθρου, διαστάσεων 0,28 x 0,21 μ. Έπί της προσθίας όψεως του βάθρου άνάγλυφοι λεοντόποδες άπολήγουν εις το άνω μέρος εις λεοντοκεφαλάς, μεταγενέστερον γεγλυμμένας. Μεταξύ των λεοντοπόδων άκανθα. Διαστάσεις της όπισθίας επιφανείας 0,44 x 0,28 μ. Τομή πλαγία όριζόμενη υπό δύο έλικών, των όποίων τά άκρα ένδυνται, καθορίζει τας θέσεις δύο πεδίων (Πί ν. 406 ζ').

Έτερον ήλιακόν ώρολόγιον μετέφερα πάλιν από τας Παλαιάς Φυλακάς. Έχει το σύνθετος σχήμα των κοίλων ώρολογίων, δέν διατηρείται όμως εις καλήν κατάστασιν. Σφζ. ύψος 0,36 και διαστάσεις της όπισθίας επιφανείας 0,38 x 0,20 μ. Το κοίλον στηρίζουν κεφαλαί δελφίνων, αί όποίαι προβάλλουν εις την βάσιν και τά σώματά των έκτείνονται έλικοειδώς εις τας πλαγίας στενάς επιφανείας του ώρολογίου.

Τά λοιπά εύρήματα εκ Χίου είναι τά εικονιζόμενα έν Πί ν. 406 α θραύσματα άττικών έρυθρομόρφων άγγείων μετά λειψάνων διονυσιακών παραστάσεων και κεφαλής όπλίτου, δύο θραύσματα έξ άγγείων μετ' άναγλύφου διακοσμήσεως (Πί ν. 406 β - γ), χείρ ειδωλίου μετά πλαστικού ψελίου εις σχήμα όφως (Πί ν. 406 δ) και δύο κεφαλαί ειδωλίων, ή μία άνδρική (Πί ν. 406 η), ή έτέρα γυναικεία (Πί ν. 406 ε).

ΑΝΤ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ

*

Χίος: α - β. Παναγιά Σικελιά. Ανατολική και ΒΑ. πλευρά, γ Φρούριον. Δυτικός προμαχών μετά τον καθαρισμό, δ. Φρούριον, Αναστηλωθείσα τυφεκιοθυρίς, ε-ζ. Φρούριον. Πύλις κανονισσασίου πρό και μετά την άναστήλωσιν

ΑΝΤ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ